

Motion till riksdagen

1989/90:Kr342

av Maggi Mikaelsson m.fl. (vpk, m, mp)

Norrlandsoperan

Norrlandsoperan är en unik institution i svenskt kulturliv som tillkom genom den statliga kultursatsningen 1974. Från det att Arnold Östman samlade 4–5 sångare kring sig och med hjälp av frilansmusiker och extraanställda tekniker genomförde de första föreställningarna i ett halvfyllt Folkets hus i Umeå har Norrlandsoperan i dag utvecklats till en etablerad kulturinstitution. Numera spelar man inför utsålda hus vilket innebär en publik på mellan 10 000–20 000 personer per uppsättning beroende på om föreställningarna ges på den egna scenen, i det nya Folkets hus eller på turnéscener. Operapubliken har hela tiden breddats och är påfallande ungdomlig. Norrlandsoperan har blivit en opera för folket.

Ända sedan starten har Norrlandsoperan varit en angelägenhet för hela Norrland, dvs. Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län. Under senare delen av 1970-talet och fram till mitten av 1980-talet har operan bedrivit en omfattande turnéverksamhet från Gävle i söder till Kiruna i norr.

Under 1990-talet planerar stiftelsen att på ett ambitiöst och nytt sätt utveckla turnéverksamheten i Norrland. Tanken är att utveckla ett långsiktigt arbete med ett antal städer i Norrland där man tillsammans med respektive landsting ska satsa på årliga operaveckor/festivaler och breda ungdomssatsningar.

Konstnärligt har Norrlandsoperan alltid legat på en hög nivå. Såväl kritiker som publik har uppskattat produktionerna och jämförelser med de stora institutionerna i övriga Sverige har ofta fallit ut till Norrlandsoperans fördel. Profilen har varit att uppföra sällan spelade verk, särskilt från Norden. Operan har också i hög grad satsat på beställningsverk, inte minst på barn- och ungdomssidan. Att spela för barn och ungdom är en viktig målsättning.

Den 1 januari 1988 genomfördes en regionalisering av musiklivet i Sverige då det statliga ansvaret för Regionmusiken och Rikskonserter övertogs av den nybildade Stiftelsen Västerbottensmusiken.

Stiftelsens ekonomi baseras på s.k. grundbelopp. I dag har Stiftelsen 38 sådana grundbelopp. Statsbidrag utgår med 55 % av bidragsunderlaget. Resterande del – 45 % – skall huvudmännen svara för.

Ett stort ekonomiskt problem är att skillnaden mellan grundbidragets storlek och den faktiska lönekostnaden i dag är ca 90 000–100 000 kr., vilket

innebär att stiftelsen (liksom andra teatrar) måste använda en betydande del av de rörliga produktionsmedlen till lönedel.

Trots en positiv inställning från statsmakterna har en förväntad uppräknings av antalet grundbelopp till 50 uteblivit. En tillfällig utökning med 12 grundbelopp beviljades föregående budgetår beroende på Skådebanans, i Stockholm, konkurs. En långsiktig satsning går naturligtvis inte att genomföra med så osäkra pengar. Arbetet med att utveckla en opera i Norrland har kommit på mellanhand.

Med tanke på att Sverige är ett stort och avlångt land och att Norrlandsoperans ansvarsområde täcker mer än halva landet skulle det vara värdefullt att utreda förutsättningarna att ändra huvudmannskapet och göra Norrlandsoperan till en nationalscen. Nuvarande uppbyggnad i stiftelseform gör att marginalkostnaderna för turnerandet blir oproportionerligt höga, och beslutsprocesserna – med flera landsting och kommuner – komplexa, vilket försvårar uppgörelser med berörda kommuner och landsting.

En nationalscen i Norrland skulle kanske minska de institutionella och ekonomiska problemen och göra det möjligt att förverkliga målet om att föra ut operan i hela Norrland.

Ett exempel på de ekonomiska problemen är att huvudmännen under budgetåret 1989/90 beviljat stiftelsen dels ett extra anslag på 3,0 milj. kr. och dels ett lån på 6,6 milj. kr. Detta för att operan skulle klara av verksamheten under året.

Att det ekonomiska läget varit svårt under föregående år beror också på att det avtal som ingicks om ersättningar för övertagandet av Regionmusiken och Rikskonserter blev mycket ogynnsamt och medför budgetunderskott. Nämnas kan också att när denna motion skrivs är inte förhandlingarna för kalenderåret 1990 slutförda, trots att året redan börjat. Detta skapar också problem och gör att utrymmet för operaverksamhet minskar.

Att sätta upp en opera är ett långsiktigt arbete, och eftersom Norrlandsoperan arbetar med fristående regissörer, scenografer, sångare m.m. krävs det att man kan planera sin verksamhet i god tid för att kunna kontraktera de personer man vill ha. Det går inte om man inte vet vilka ekonomiska ramar man har.

En av Norrlandsoperans viktigaste uppgifter är det regionala ansvaret. För närvarande erhåller man ett s.k. regionalt tilläggsbelopp på 250 000 kr. per år. Extrakostnaden för en turnédag med stor uppsättning (ca 70 personer) är ca 100 000 kronor. Där ingår kostnader för resor, traktamenten och hotellkostnader.

Om man ska leva upp till den kulturpolitiska målsättningen att täcka hela Norrland krävs att ensemblen turnerar minst 6 veckor per år. Kostnaden för detta skulle bli ca 4,5 milj. kr. För närvarande betalas turnékostnaderna av Stiftelsens huvudmän (Västerbottens läns landsting och Umeå kommun), biljettintäkter och de rörliga produktionskostnaderna. Konsekvensen har blivit att turnéverksamheten under andra hälften av 1980-talet har minskat drastiskt.

Eftersom Norrlandsoperan har ett klart regionalpolitiskt ansvar bör kostnaderna för turnéverksamheten belasta statsbudgeten.

Hemställan

Mot. 1989/90

Kr342

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att utreda förutsättningarna att göra Norrlandsoperan till en nationalscen,

2. att riksdagen till Norrlandsoperan för budgetåret 1990/91 anvisar medel motsvarande 50 grundbelopp eller således 12 grundbelopp utöver regeringens förslag,

3. att riksdagen till Norrlandsoperan för budgetåret 1990/91 anslår 3 milj. kr. utöver regeringens förslag som turnéstöd.

Stockholm den 19 januari 1990

Maggi Mikaelsson (vpk)

Bengt Hurtig (vpk)

Jan Jennehag (vpk)

Hans Dau (m)

Roy Ottosson (mp)